

EREDETI KÖZLEMÉNYEK

Komplex Általános Iskola – Budapest, 1107 Gém utca 5-7.

Értelmi akadályozottsággal élő férfiak vallomásai: életükről, önmagukról*

INDRE MÓNIKA

(Közlésre érkezett: 2002. március 6.)

„Az ember az a lény, aki természeténél fogva kapcsolatokban létezik és gondolkodik. A másik ember nélkül nem találhat önmagára. Ebben mutatkozik meg a gyermeki lét szegénysége: a fiatal semmit sem hozhat elő magából, amit ne kapott volna. Mivel tisztelik, tiszteli magát, mivel elfogadják, elfogadja magát, mivel felépítik, felépíti életét. Megszólal, mert szólnak hozzá. A másik ember fényében kezd beszélni a világ, mivel szeretik, azért tud szeretni.”

(Nyíri Tamás)

A dolgozat kiindulópontja és céljai

Először szólítom meg ilyen témakörben az akadályozottsággal élő férfiakat. A dolgozat kiindulópontjául az a törekvés szolgált ami a gyógypedagógiát az utóbbi években hazánkban is egyre erőteljesebben jellemzi. Felmerült az igénye annak, hogy az értelmileg akadályozott emberek életét ne kívülről irányítsuk, hanem hallgassuk meg véleményüket, ismerjük meg őket. Mert csak ez lehet az alapja olyan életkörülmények kialakításának, ami minden szempontból megfelelő számukra. Az interjúk segítségével a teljesség igénye nélkül az értelmi akadályozottsággal élő ember véleményét ismerhetjük meg az életéről, a lehetőségeiről. Megnyilatkozásaikban sokszor szívszorítóan tisztán fogalmazzák meg életük nehéz, és „fájó” pontjait.

* (E tanulmány Hatos Gyula tanszéki kutatási programja keretében készült, amelynek célja, megszólaltatni a felnőtt értelmileg akadályozott embereket, feltárni, hogyan látják életüket. A témához kapcsolódó előző közleményünk: Dr. Gaál Éva - Hatos Gyula - Horváth Miklós: Hogyan vélekednek az értelmileg akadályozott nők saját női szerepükről? címmel a Gyógypedagógiai Szemle XXV. évf. 4. számában, 268-277. oldalakon jelent meg, 1997-ben. -A szerk.)

Céлом a dolgozattal a figyelem felhívása arra a tényre, hogy igenis érdemes és fontos ezeket az embereket alaposabban megismerni. Elsősorban azért, mert van véleményük a világról, az életükről, és sokszor reálisabban, tisztábban látják a valóságot, mint mi magunk. Ezentúl mivel a vizsgálatokat családi és szociális otthoni környezetben is elvégeztem, céлом volt annak felkutatása, hogy mutat-e összefüggéseket a szociális környezet és a felnőttkori adaptáció. Azonban meg kell említenem, hogy vizsgálódásaim eredményei pusztán tájékoztató jellegűek lehetnek. Hiszen hiba lenne azt gondolni, hogy húsz ember megkérdezése alapján bármilyen általános érvényű következtetés levonható. De bízom abban, hogy munkám sok érdekes adattal gazdagíthatja az értelmi akadályozottsággal élő férfiakról eddig kialakult képet.

A vizsgálat helye, időpontja, eszközei

A dolgozat alapját értelmileg akadályozott férfiakkal készített interjúk képezik. A vizsgálatban résztvevők felkutatására több intézményt is felkerestem.

Beszélgető partnereim kiválogatására a P-A-C - 2 szociális érettséget vizsgáló eljárást használtam. Az interjúalanyokat a vizsgálat eredményei alapján igyekeztem úgy összeválogatni, hogy jó, közepes, és gyenge képességűek egyaránt bekerüljenek a vizsgálatba. A P-A-C- 2 adatait 35 emberrel vettem fel és ebből az interjúkat 20 személlyel készítettem el. A kiválogatás szempontja a megfelelő beszédképesség volt, mert ez az eljárás értékelhetősége szempontjából nélkülözhetetlen.

Mivel kíváncsi voltam, vannak-e alapvető különbségek a családban és a szociális otthonban élők megnyilatkozásai között, az interjúkat 10 családban és 10 bentlakásos otthonban élő személlyel készítettem el. A vizsgálatban résztvevőket életkor szerint is igyekeztem szélesebb körből válogatni. A legfiatalabb 24 éves, a legidősebb riportalany 49 éves volt.

Az interjú 30 főkérdésből áll, ezek mellett több kiegészítő kérdést is feltettem, amelyek kötetlenebb beszélgetésre és jobb megismerésre adtak lehetőséget. Kiegészítő vizsgálatként az interjúkban résztvevőkhöz legközelebb álló személyekkel egy tíz kérdésből álló tesztet tölttettem ki. Ez a teszt szervesen kapcsolódik a riportnak ahhoz a kérdésköréhez, amivel a saját viselkedésükről és reakcióikról alkotott képet vizsgáltam. Ezzel az ellenőrző teszttel arra voltam kíváncsi, mennyire látják reálisan önmagukat.

A kérdéscsoportok alapján hat témakört állítottam fel. Az interjúk feldolgozása ezekre építve történt. A riportalanyaim részéről minden esetben azt tapasztaltam, hogy nagyon várták a beszélgetést. Sokszor még külön is készültek rá, annyira örültek, hogy végre valaki meghallgatja őket. Elutasítást, zárkózottságot egyetlen esetben sem tapasztaltam.

A vizsgálat eredményei

1. témakör: Énkép, nemi identitás, önismeret

Ezen a témakörön belül három altémát választottam, melyekkel külön szeretnék foglalkozni: a., Felnőtttség, b., Ismeretek a nemekről, c., Viselkedés és reakciók a saját nézőpontból, illetve a környezet szemszögéből.

Felnőtttség

A két vizsgálati csoport között a felnőtttség megítélésében nem mutatkozott jelentős eltérés. A felnőttek és a gyerekek tulajdonságainak összehasonlításában sokan a méreteken látták a különbséget, voltak akik kor szerint osztályoztak, és olyan is akadt aki a felnőttek nagyobb felelősségében, önállóságában látta a különbséget. A megkérdezettek 70%-a érzi magát felnőttnek, indoklásként a legtöbb esetben az életkorukat hozták fel, de voltak olyanok is akik a munkára való érettségükre és önállóságukra építettek válaszaikban. Egy esetben azonban olyan válasz született ami magában foglalja az értelmi akadályozottsággal élő ember felnőtttségének kettősségét. *„Ebből is egy kicsi, meg ebből is egy kicsi. Belülről a mai napig mintha egy kisfiú volnék, de kívülről már felnőtt ember vagyok.”*

A családban és a szociális otthonban élők közül kiemelnék egyet azoknak a válaszaiból, akik gyerekeknek érzik magukat: *„Mert végülis nem csinálhatom azt, amit akarok.”*

Ismeretek a nemekről

Ebben a kérdéscsoportban arra voltam kíváncsi, hogy mennyire egyértelműek számukra a két nem közötti különbségek. Ez azért is érdekes, mert az oktatásban, nevelésükben hajlamosak arra, hogy ne kezeljék őket férfinak és nőnek, kislánynak és kisfiúnak, hanem.. egyszerűen embernek. Ez az úgynevezett „*unisex*” (Geiger 1989) nevelési mód alapvetően rombolja a helyes nemi szerepek kialakulását.

Érdekes volt, hogy a két nem közötti különbséget egyik vizsgálati csoportban sem tudták igazán megragadni. A válaszokban mindenki a külső tulajdonságok különbözőségére épített. *„A fiúknak rövid hajuk van a lányoknak meg hosszú”, „A férfiak azok szőröseks a nők meg nem.” stb.*

A nemi identitásra vonatkozó kérdésre mindkét vizsgálati csoportban, minden személy helyesen válaszolt. A férfiak tulajdonságainál a legtöbben az eltérő testalkatot, a testi erőt, a szőrnövekedést, a borotválkozást és a testi higiéné fontosságát emelték ki. Önmaguk jellemzésénél a belső tulajdonságokat hangsúlyozták, sokan érezték fontosnak a segítőkészséget és a szüleik

felé megnyilvánuló szeretetet. A válaszok közül egyet szeretnék kiemelni, ami engem nagyon megragadott. *„Nem olyan vagyok mint a többi ember. Mint a régi emberek, vidám vagyok, jókedvű vagyok.”*

Ebben a témacsoportban még két olyan kiegészítő kérdést is feltettem, amelynek a megemlítését fontosnak tartom. Az egyik azt vizsgálta, hogy tisztában vannak-e vele, hogy hogyan születnek a kisbabák. A másik pedig az előzőhöz - kapcsolódva, hogy tudják-e, hogy mit jelent a fogamzásgátlás szó. Mivel felnőtt férfiakra van szó, kíváncsi voltam, mennyire tájékozottak a témában.

Az első kérdésre a családban élők csoportjából egy személy tudott kielégítő választ adni, a szociális otthonban élők nagyobb tájékozottságot mutattak a témában. A fogamzásgátlást a családban élők csoportjából öten, a másik vizsgálati csoportból pedig ketten valamilyen fogászati beavatkozással, illetve a fog növekedésével azonosították. *„Ha ki kell húzni a fogamat.”*, *„Azt én használom fogszabályozásra.”* Helyes választ a családban élők közül két személy, a szociális otthonban élők vizsgálati csoportjából pedig öt személy adott. Mindkét csoportban a legtöbben azt emelték ki, hogy *„a gyerek ellen van”*, a fertőzések elleni védelemre csak egy személy utalt válaszában.

A válaszok azt bizonyítják, hogy a szociális otthonban élők lényegesen tájékozottabbak ezzel a két kérdéssel kapcsolatban, de partnerkapcsolatban is jóval többen élnek. Mindebből az következik, mivel mind két csoportban hasonló képességű személyekről van szó, hogy tájékozatlanságuk nem írható egyértelműen a fogyatékoság számlájára, sokkal inkább a hiányos információ átadás tehető felelőssé érte. Az eredmények igen elgondolkodtatóak, mert azt mutatják, hogy hiába tantervi követelmény (MFT tanterv, 1982, 62), hiába létezik részletes tematika (Ők ketten, 1998) a nemekről való ismeretek tanítására, ezen információk átadása mégsem történik meg. A nevelők - kevés kivételtől eltekintve - elzárkóznak ettől a témától, vagy egyenesen elutasítják.

A viselkedés és reakciók saját nézőpontból, illetve a környezet szemszögéből

Ebben az interjúrészben olyan kérdésekkel dolgoztam, amelyek egy része a viselkedést bizonyos frusztrációt okozó helyzetekben vizsgálja. Kíváncsi voltam arra, hogy interjúalanyaim milyen problémamegoldási módokhoz folyamodnak ilyen helyzetekben. Be szerettem volna bizonyítani, hogy nem az agresszivitás az, ami elsősorban jellemzi az ilyen szituációkban a viselkedésüket. A válaszok ellenőrzésére egy kiegészítő tesztet használtam, aminek segítségével a vizsgálatnak nagyobb objektivitást szerettem volna biztosítani. A tesztek és a vizsgálatban résztvevők válaszai a legtöbb esetben fedik egymást. A válaszaikat és a tesztek eredményeit összegezve elmondhatom, hogy

a vizsgálatban megkérdezettek reálisan látják viselkedésüket és kritikusan szemlélik önmagukat. A problémamegoldási módokban nem az agresszivitás az elsődleges. Sokan menekülnek saját hangjuk védelmébe, néhányan magukba zárkóznak, ami talán a legrosszabb módja a probléma feldolgozásának. Azonban vannak olyanok is, – tény, hogy kis számban, – akik igyekeznek átlátni ezeket a helyzeteket, és valamilyen megoldást találni a külvilág segítségével nélkül.

2. témakör: A férfi szerepek és a család

Ebben a témakörben arra szeretnék választ kapni, hogy az értelmi akadályozottsággal élő ember hogyan látja mai világunkban a férfiak szerepeit és feladatait. Éreznek e magukban vágyat a családalapításra, gyerekevelésre, illetőleg képesnek érzik e magukat ezen feladatok végrehajtására. A válaszok többségében mindkét vizsgálati csoportnál a fizikai munkákat tartják elsősorban a férfiak valónak. A válaszokból az is kiderül, hogy az apa fontos szerepet játszik a házkörüli munkákban és a gyermeknevelésben. A két vizsgálati csoport tagjai fontos dolognak tartják a házasságot. Indoklásaikban a valakihez való tartozás igénye nyilvánult meg.

Az interjú legnehezebb része talán ez után következett, a kérdések ugyanis arra vonatkoztak, hogy szeretnék-e saját családot és gyermeket. Megható volt látni, ahogy elgondolkodnak és magukba mélyednek a kérdés hallatán. Sokan el is szomorodtak és csak nagyon nehezen tudtak válaszolni. A megkérdezettek nagyobb része nem szeretne saját családot, mert nem tartják magukat alkalmasnak a feladatra, azt gondolják „túl sok gond van velem”, illetve néhányan nem érzik magukat elég érettnek.

A családban élők csoportjából 70% szeretne gyermeket, közülük csak egy személy érzi úgy, hogy szeretne, de nem lenne képes felnevelni. Az otthonban élőknél lényegesen kevesebb, csak 30% szeretne gyermeket, ők mind úgy érzik, hogy képesek lennének felnevelni. Mindezt összegezve az a következtetés vonható le, hogy a szociális otthonban élők reálisabban látják lehetőségeiket. Ez talán azért van, mert jobban magukra vannak utalva, és így képességeikkel is sokkal inkább tisztában vannak.

3 témakör: Párkapcsolat, szerelem

Az értelmi akadályozottsággal élő ember életében a párkapcsolat rendkívül fontos szerepet tölt be, mert ennek segítségével egy olyan emberhez tartozhat, akiben társra, partnerre talál.

A párkapcsolat tekintetében a két vizsgálati csoport jelentős különbségeket mutatott. A családban élők közül csak egy személy tudott tartós párkapcsolatról beszámolni, míg az otthonban élők közül heten élnek tartós párkapcsolatban. Egy személynek pedig a közelmúltban költözött el a barátnője az otthonból, így kapcsolatuk megszakadt. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a barátnőnek a szülők kérésére kellett elhagynia az intézményt, mert magasnak tartották a gondozási díjat. S.B. azóta is tartja vele a kapcsolatot, leveleznek, de az elköltözés óta személyesen nem találkoztak. S.B. nagyon szomorú, szívesen a barátnője után menne, de erre nincsen lehetősége. Érdekes lenne elgondolkozni azon, mit éreznénk akkor, ha mi kerülnénk hasonló szituációba. Vajon szó nélkül túrnénk-e, hogy elszakítsák tőlünk életünk párját. Emberhez méltó bánásmód-e az, hogy egy szerelmet, egy partnerkapcsolatot a feleken kívül álló ok miatt egyszerűen megszakítanak. Az, hogy ez kinek a felelőssége, lehet vita tárgya. Azonban én azt gondolom, az alapvető problémát itt az jelentette, hogy a döntésnél figyelembe se vették ezt a kapcsolatot. Mert ha ezt megteszik valószínűleg találtak volna arra megoldást, hogy ez a két ember együtt maradhasson.

A válaszok alapján egyértelmű, hogy a megkérdezettek kitartóak és hűségesek kapcsolataikban, nagyon fontos számukra a partnerük. Általánosan elmondható, hogy sokat várnak ezektől a kapcsolatoktól és úgy gondolják tartósan együtt maradnak.

A közös programoknál a leggyakoribb a tévénézés, a beszélgetés és a közös munka volt. A válaszokból az is kiderült, hogy szeretnek sétálni, vásárolni járni és nagyon szívesen segítenek egymásnak.

4. témakör: Szexuális kapcsolat

A vizsgálatnak ezt a részét az instrukcióim alapján az interjúnál segédkező személy egyedül vette fel. Mivel ez egy nagyon kényes és bizalmas téma a kérdező minden esetben megpróbált alkalmazkodni a válaszadók személyiségéhez, szemérmességéhez.

A vizsgálatban résztvevő személyek nagyobb része maradt már kettesben lányokkal. Arra, hogy mi történik ilyenkor, a következő válaszokat adták: „Kimegyünk sétálni, sörözni.”, „Elmondja hogy szeret, vagy nem, meg ilyeneket.”, „Hát, csak beszélgetni.”, „Ketten vagyunk, nagyon szeretem őtet, ő is nagyon szeret engem.”, „Megsimogatjuk egymást, beszélgetünk, szoktunk vidámak lenni.”, „Rám néz, mosolyog, olyan jó.”.

A két vizsgálati csoportból feltételezhetően öt személynek volt már testi kapcsolata, közülük egy fő volt családban élő. Míg az otthonban élők a tartós partnerükkel létesítettek ilyen kapcsolatot, és náluk így harmonikus szexuális

életről beszélhetünk, a családban élő egy főnek csak alkalmi kapcsolata volt utcalányokkal. Válaszadók közül hárman gumióvszert használnak, egy személy esetében a lány spirállal védekezik, egy személy pedig elmondása szerint nem használ semmilyen védekezési módszert. Tartós párkapcsolatban élőknel az intim együttlétek rendszeresek. Az otthonban lehetőséget biztosítanak arra, hogy kettesben maradjanak.

5. témakör: Munka, szabadidő

A témakör az élet két olyan meghatározó részével foglalkozik, melyeket különböző tevékenységi formák jellemeznek. Ezért ezt a témakört két részre bontva vizsgáltam: a., Elfoglaltság, b., A szabadidő eltöltése.

Elfoglaltság

A két vizsgálati csoportból összesen 12 személynek van munkája. Többen dolgoznak szociális foglalkoztatóban, az otthonban élők közül pedig sokan végeznek bedolgozásokat. Mindkét vizsgálati csoport tagjai szeretik a munkájukat, sőt a legtöbben úgy gondolják, bármilyen munkát elvégeznének, csak dolgozhassanak.

A pénz minden vizsgálati személy számára nagyon fontos, bár válaszaikból az is kiderült, hogy csak igen kis százalék van tisztában a valódi értékével.

Szabadidő eltöltése

A két vizsgálati csoportban a válaszadók összesen 11 féle szabadidő eltöltési módot neveztek meg, ezek közül a leggyakoribbak a „*magnózik*”, „*tévé nézek*”, és a „*sétálok*” volt. Családban élők csoportjából a sportot senki nem tartotta kedvenc időtöltésének. Az otthonban élők között is csak egy olyan személy volt, aki szívesen tölti testedzéssel az idejét.

A válaszadók többsége szokott járni kirándulni és nyaralni is. Ezek mindkét vizsgálati csoportban elsősorban az intézmények által szervezett programok. A nyaralások tekintetében azt tapasztaltam, hogy az intézményekben dolgozók többféle lehetőséget is igyekeznek biztosítani a hozzájuk járó, illetve a náluk lakó személyek számára. Az otthonban élők között voltak olyanok is, akik sportteljesítményük miatt külföldre is eljutottak.

6. témakör: A jövő lehetőségei

Ebben a témakörben azt szerettem volna vizsgálni, hogy a két vizsgálati csoport tagjai milyen lehetőséget látnak az életük további alakítására. Szeretnének-e változtatni valamin, illetve hogy mennyire elégedettek a mostani életükkel.

Beszélgető partnereim közül összesen heten mondták azt, hogy van valamilyen tervük a jövőjükkel kapcsolatban. Ami szembetűnő a válaszokban, az a szociális otthonban élők erős elvágyódása az intézményből, ez igaz arra a két személyre is, akik családotthonos elhelyezési formában élnek. Mi állhat ennek a háttérében? A körülmények biztosan nem, hiszen mind a két intézmény igyekszik a lehető legjobb helyzetet biztosítani az ott élők számára. Én azt gondolom, hogy mindenekelőtt az intézményeken belüli élet speciális helyzetet teremt az ott lakók számára. Nincs szabad tere a döntéseknek, de a legmeghatározóbb talán ezeknek az embereknek az életében a bizonytalanság, az „*otthonatlanság*” (Geiger 1989) motívuma. Fontos lenne számukra az önállóság, a biztonság és egy olyan életforma, melyben nagyobb teret kaphatnának döntéseik, valamint az, hogy a helyet, ahol élnek kicsit magukénak érezhessék. A családban élők talán éppen azért nem érzik olyan égetőnek ezt a problémát, mert biztonságban érzik magukat és olyan léte térben élnek, melyet tulajdonuknak érezhetnek. Az otthonban élők 80%-a szeretne megházasodni, illetve barátnőjével együtt élni. A családban élőknel pedig a vizsgálati csoport 40%-a foglalkozik ilyen tervekkel. Ami érthető is, hiszen az emberek többsége általában akkor tervez ilyen dolgokat, ha már kialakult, biztos kapcsolatokkal rendelkezik. Az otthonban élők nagy százaléka szeretne önállóan élni, a családban élők válaszaiban a szülőkhöz és a családhoz való erős ragaszkodás nyilvánult meg. A megkérdezettek közül a legtöbben úgy érzik, semmit sem tudnak tenni a terveik megvalósításáért.

A családban élők minden tagja elégedett az életével, azonban a válaszokat ha jól megnézzük, nem tükrözik egyértelmű elégedettséget, ami belőlük sugárzik az sokkal inkább a beletörődés, helyzetük elfogadása. Egy ilyen szemléletben pedig az élet mindennapi örömei erőteljesebben érvényesülnek.

A szociális otthonban élők csoportjának 50%-a elégedett az életével, indoklásaik a családban élőkéhez hasonlóak. A csoport másik fele nincs igazán megelégedve az életével. A legtöbben szeretnék elhagyni az otthont és a párjukkal élni.

Összehasonlítás egy nőknél végzett hasonló vizsgálattal

Ezt a vizsgálatot 1989-ben Geiger Mónika készítette, a csobánkai Kraxner Alajos Speciális Foglalkoztató Intézetben, húsz értelmi akadályozottsággal élő nővel.

Alapvető és jól megragadható különbséget a nők és a férfiak csoportja a nemekről alkotott ismeretekben mutatott. Két nem közötti különbséget a férfiak vizsgálati csoportjával szemben a nők jól meg tudták ragadni. A külső és a belső tulajdonságokban is jól látták a különbségeket, a leggyakoribb női tulajdonság az érzékenység és a kedvesség volt. A fogamzásgátlás kérdésében

a női vizsgálati csoport egyértelműen tájékozottabb volt, mint a férfiak. Tisztában voltak vele, hogy miért kell a fogamzásgátló tablettát használni, sőt sokan meg is tudtak nevezni néhányat. A legtöbben azt is tudták, mi történik abban az esetben, ha valaki terhes lesz. Arra, hogy miért van a férfiak és a nők csoportja között a nemekről való tájékozottságban ilyen nagy különbség, szerintem kézenfekvő a magyarázat. A nők már csak a bennük zajló biológiai változások megélése miatt is több információhoz jutnak saját testükkel kapcsolatban, mint a férfiak. Másrészt a nőknél az intézménynek is érdeke a szélesebb körű felvilágosítás.

A férfi és a női szerepeket vizsgálva a két csoport válaszai tulajdonképpen kiegészítik egymást, és így együttesen a konvencionális női és férfi szerepeket jelentik meg. A nők vizsgálati csoportjában 75%-nak van tartós párkapcsolata. A férfiak csoportjában ez csak 45%, a családban élők mindössze 10%-ának, míg az otthonban élőknek - a nőkéhez hasonlóan - 80%-ban van ilyen kapcsolata. A találkozási gyakoriság a két vizsgálati csoportban hasonló, mindennapos, hiszen a párok többsége egy intézményben él, illetve egy munkahelyen dolgozik. A válaszadók többsége mindkét csoportból jelenlegi kapcsolatát életreszólónak érzi. A szexuális kapcsolatnál a nők sokkal nyíltabban és többet beszéltek a témáról. A férfiak nagyon gyorsan zavarba jöttek, és igyekeztek néhány félmondatral túlesni az egészen. A védekezési módszerek tekintetében a nők elsősorban fogamzásgátló tablettát használnak, a férfiak pedig az esetek többségében gumióvszert. Az együttlétek mindkét vizsgálati csoport tagjainál többségében rendszeresek.

A nők is a férfiakhoz hasonló munkákat végeznek, bedolgozásokat, konyhai munkákat, illetve takarítást. Munkájukat mindkét vizsgálati csoport tagjai nagyon szeretik, a válaszadók közül sokan úgy érzik, ha lenne lehetőségük a választásra, akkor is hasonló munkákat végeznének. Mindkét vizsgálati csoportról elmondható, hogy tagjai nincsenek igazából tisztában a pénz értékével, nem nagyon tudják felmérni, mi lenne az az összeg, amiből a világban önállóan tudnának boldogulni.

Az otthonban élőknel a nők és a férfiak csoportjának többségére az intézményből való elvágyódás volt a jellemző, annak ellenére, hogy ezen személyek nagy része elégedettnek és boldognak érzi magát.

Megállapítások és következtetések, a vizsgálat eredményei

A vizsgálat kapcsán rengeteg olyan információhoz jutottam, amelyek segítségével az értelmi akadályozottsággal élő férfiakról alkotott kép kiegészülhet. A dolgozat eredményeinek nagy részét az egyes témaköröknél igyekeztem összefoglalni. Ezen megállapítások közül most azokat szeretném kiemelni,

amelyeket különösen fontosnak érzek, illetve amelyek a dolgozat előzetes feltételezéseit alátámasztják.

1. Az értelmi akadályozottsággal élő férfiakra elmondható, hogy felnőttnek érzik magukat, cselekedeteikben önállóságra, elismerésre törekcszenek.
2. A férfi szerepeket a legtöbb esetben felnőttként közelítik meg, sokan vágnak családra, azonban a gyermeknevelésre csak a kisebbség érzi alkalmasnak magát.
3. A partnerkapcsolatok terén a két vizsgálati csoport jelentős különbségeket mutat, aminek a háttérben minden bizonnyal az eltérő szociális közeg áll, hiszen képességeiket és életkorukat tekintve mindkét vizsgálati csoport tagjai hasonlóak voltak.
4. A szociális otthonban élők szexualitáshoz való viszonyára az érettség jellemző, kialakult kapcsolataik rendszeresek és harmonikusak. A családban élők csoportjánál ezzel szemben sokkal inkább a gyerekes viselkedési formák jellemzőek, rendszeres, harmonikus szexuális kapcsolatot pedig egyetlen esetben sem találtam.
5. A nemekről való tájékozottság tekintetében alapvető hiányosságot mutat a megkérdezettek többsége. Azonban ez az informálatlanság nem írható egyértelműen a fogyatékoságuk számlájára, hiszen hasonló képességű nők esetében ez a tájékozottság messze jobb volt, mint a férfiak csoportjában. Ez feltételezhetően annak a következménye, hogy nők esetében nagyobb a tét, ezért szélesebb körű felvilágosítást kapnak, de nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a nőknek több lehetőségük van a személyes tapasztalatszerzésre.
6. Az értelmileg akadályozott férfiak csoportjának nagy részénél jellemző – a nőkéhez hasonlóan – a „jövőkép kettőssége” (Geiger 1989). Többségükben önállóságra vágnak, azonban nem rendelkeznek olyan tervekkel, a világról olyan reális információkkal, melyek segítségével ezen törekvésük kivitelezhetővé válhatna. A családban élők csoportjában nem érvényesül ennyire élesen az önállóságra való törekvés.

A dolgozathoz felhasznált interjúk csak töredékes vallomásoknak tekinthetőek. Rengeteg olyan terület maradt, aminek feltérképezésére egyetlen ilyen vizsgálat nem ad lehetőséget. Azonban bízom abban, hogy munkám olyan szellemiséget tükröz, amely elolvasva a dolgozatot másokat is hasonló munkára sarkall.

Irodalom

GEIGER MÓNKA (1989) *Mi is nők vagyunk*. In: Szociális Munka, 10. évf. 3.sz. p. 169-180.